

"לבניינה של תורה" – חלק שפ

שיחה שנמסרה באופן דיגיטלי מפי מו"ר ראש הישיבה, הרב ברוך וידר שליט"א

"זֶה לַעֲמֵת זֶה עֲשֵׂה הָאֱלֹקִים"

שיבת עם ישראל לארצו והעולם כולו החל לעבור תהפוכות חברתיות, שהן תהליכים ארוכים של בירור קשה ומורכב על מקומה של התורה בחיי האומה בכלל, ובפרט אודות מקומם של תורת הסוד ולימודי האמונה. אנו רואים את חזונו של ה'זוהר' מתקיים לנגד עינינו. מאחר

וככל שמתקדמים מתעורר הצורך לדייק יותר ויותר את תיקון העולם לכן הבירורים נעשים יותר מורכבים ויותר קשים. זהו פשרה של כל התסבוכת בה אנו מצויים. אנו חיים בתקופה של בירורים בה הערכים הולכים ומתבררים. לעיתים הבירורים נעשים דרך כיוונים שליליים, אבל סוף כל סוף אט-אט העניין מתחדד ומתברר. הבירורים נעשים בכל התחומים:

מתברר מעמד האישה בעולם ובישראל; מתברר עניין החירות העצמית הגופנית של גברים ונשים; מתברר הגדרת הזהות היהודית – האם כל המשרת בצה"ל כישראלי הופך להיות יהודי? הבירור מקיף את כל תחומי חיינו.

"וְאֶצְרָף בְּבֹר סִינִי"

הבירור היותר עמוק, ואפשר אף להגדירו כמאבק היותר עמוק, הוא הבירור והמאבק התרבותי.

רבי אלימלך מליז'נסק היה נוהג בסעודה שלישית לתאר כיצד ייראו הדברים בימות המשיח. ישנן עדויות על כך עד לדורנו. אצטט דברים שנמסרו

"לְתִקְוָן עוֹלָם בְּמַלְכוּת שִׁדְי"

גם שיחה זו נמסרת ברחבי הישיבה ומחוצה באופן דיגיטלי. בימים אלו עלינו להתרגל לסוג תקשורת אחר, בהתאם למוטל עלינו לעשות את הטוב ביותר האפשרי.

אין ספק שאנו מצויים בימות המשיח, איני חושב שיש משהו המסתפק בכך. חז"ל מלמדים אותנו¹ שזמנו של העולם הזה הוא ששת אלפים שנה, המורכבים מאלפיים שנות תוהו עד לימות אברהם אבינו, מאלפיים שנות תורה ומאלפיים שנות משיח. פירוש הדבר הוא, שמאז שהתחיל האלף החמישי של הבריאה הולכים הדברים ומתבררים צעד אחר צעד

לקראת תיקון העולם, היינו "אורו של משיח".

החל משנת ה' אלפים ת"ר – שלפי ה'זוהר' הקדוש² רמוזה בפסוק³: "וְקוֹל הַתּוֹרָה נִשְׁמָע בְּאַרְצֵנוּ" ו"בְּשָׁנָה שֶׁשׁ מֵאוֹת שָׁנָה לְחַיֵּי נֹחַ"⁴ – התחיל התהליך של

¹ סנהדרין, דף צא, עמוד א

² חלק א, דף קיז, עמוד א: "ובשית מאה שנים לשתיתנאה יתפתחון תרעי דחכמתא לעילא ומבועי דחכמתא לתתא ויתתקן עלמא לאעלא בשביעאה כבר נש דמתתקן ביומא שתיתאה מכי ערב שמשא לאעלא בשבתא, אף הכי נמי, וסימניך (בראשית ז): 'בשנת שש מאות שנה לחיי נח וגו' נבקעו כל מעיינות תהום רבה'... וכנסת ישראל יוקים לה מעפרא וידכר לה קודשא בריך הוא". עיין עוד קול התור, פרק ה, אות י; התקופה הגדולה, פרק ט

³ שיר השירים, פרק ב, פסוק יב

⁴ בראשית, פרק ז, פסוק יא

התפתחות אמצעי המדיה הדבר פשוט ביותר – כיום עומדים לרשותנו היוטיוב, הזום וכדומה. אלו כלים המאפשרים למיליונים לצפות בו-זמנית באותו האירוע. אנו נזמין אותו לשיעור כללי בישיבת 'הכותל' והמצלמה הניצבת כאן תשדר אותו לכל העולם. במובן זה האינטרנט הינו כלי אדיר לתיקון העולם ולהפצת⁷ התורה. לא בכדי הוא הפך להיות כלי מרכזי ללימוד התורה בישיבות בתקופה הזו.

למהפכה זו, כמו לכל אור בעולם, יש צל. העולם כולו בנוי באופן של "זֶה לְעֲמַת זֶה עֲשֵׂה הָאֱלֹקִים"⁸ על מנת לאפשר את הבחירה החופשית. זוהי הסיבה לכך שבכל מצב קיימים ניסיונות, לכך שתמיד יתקיים איזון בין האור והצל.

לאינטרנט ישנם שני שימושים מרכזיים. מחד גיסא, יש ביכולת האינטרנט להיות כלי שימושי עבור האדם באמצעות אפליקציות שונות המסייעות לאדם לחסוך זמן ולשמור יותר על עיניו על ידי שהוא מסוגל לברר מתי יגיע האוטובוס בדיוק או לרכוש מוצרים ולשלם חשבונות מביתו. בנוסף, האינטרנט יכול לשמש ככלי המסייע ללימוד תורה, כפי שתיארנו קודם. אולם, לאינטרנט קיים שימוש נוסף והוא שימוש לצורכי תרבות. שימוש זה הוא אינו נכון, ופעמים רבות הוא אף פסול. האינטרנט הפך להיות מוקד לתרבות (אם ניתן לקרוא לכך בשם 'תרבות'), כלי להעביר את הזמן, אמצעי בילוי, במובן של "לבלות את הזמן". לעיתים אנו משתמשים בביטוי "אין לי מה לעשות" אדם המצוי בבידוד, למשל, משתעמם ומוצא תעסוקה קלה וזמינה בצפייה בסדרות המצויות באינטרנט בהמוניהן. משהו חישב ומצא כי אפילו אם אדם ייצפה בסדרות המצויות ברשת במשך מאתיים שנה הוא לא יספיק לצפות בכולן. גם זהו אחד מהבירורים החולפים עלינו.⁹

בשמו⁵: "הקב"ה (כביכול) יעביר חבל על דרך כל הגלויות וכולם יחזיקו בו, והקב"ה יאחז בחבל ויטלטל אותו חזק, והטיפשים יעזבו את החבל, כיוון שיאמרו: כנראה שאין הקב"ה חפץ שיחזיקו בזה החבל, על כן יעזבו ידיהם מהחבל". זהו תיאור מבהיל מאוד. במילים אלו מתאר רבי אלימלך בירור גדול – מי שלא יאחז היטב בחבל עלול לעוף למרחק. ככל שהחבל מתנועע בתנועה יותר חזקה כך יש סכנה לעוף למרחק רב יותר.

גם הנביא זכריה אומר בתארו את ימות המשיח⁶: "וְהָיָה אֲתָּה הַשְּׁלִישִׁית בְּאֶשׁ" – כלומר השליש הנותר מהעם היהודי יבוא במבחן קשה: "וְצִרְפָּתִים כְּצִרְף אֶת הַכֶּסֶף וּבְחִנָּתִים כְּבָחַן אֶת הַזָּהָב". הנותרים מעם ישראל ייבחנו כפי שצורפים את הכסף וכמו שמנקים את הזהב מהסיגים ומהפסולת שבו. "הוא יִקְרָא בְשֵׁמִי וְאֲנִי אֶעֱנֶה אֹתוֹ אֲמַרְתִּי עִמִּי הוּא וְהוּא יֹאמֶר ה' אֱלֹקֵי" – כך יתברר הקשר בינינו, ככלל וכפרט, לבין ריבוננו של עולם.

ודאי שלמגפת הקורונה ישנו תפקיד גדול בתיקון העולם. אמנם איננו יודעים להגדיר אותו במדויק, אך ברור שהעולם הולך ומשתנה. מגפת הקורונה הולכת ומעצימה את הבירור המתואר בקרב האדם עצמו מפני שהיא יוצרת בידוד בין האנשים, על ידי קפסולות ובידודים, וכל אדם מצוי עם עצמו לבדו ועם משפחתו יותר מאשר היה רגיל בעבר. עבור בני חו"ל ישיבת 'הכותל' הפכה להיות המשפחה שלהם.

"אור וחושך משמשים בערבובייה"

במאה שעברה התרחשה בעולם המהפכה התעשייתית-טכנולוגית. כעת אנו מצויים בעיצומה של מהפכה משמעותית הרבה יותר – המהפכה האינטרנטית. ודאי שכל אלו הן פסיעות נוספות בדרך לתיקון העולם. כעת נקל לנו להבין הרבה יותר את אשר תיאר מו"ר הרב יעקב כ"ץ שליט"א שנים לפני שהמציאו את האינטרנט, שכאשר המשיח ייתן שיעור כל העולם יישמע אותו. כיום עם

⁵ מובא בסידור עבודת אלימלך, עמוד תעא, בשם ר' רפאל דוד אורבך זצ"ל מירושלים

⁶ פרק ז, פסוק ט

⁷ **** במקור: ללימוד. היה נראה לי שחשוב לתקן.... מסתמא לזה התכוון הרב

⁸ קהלת, פרק ז, פסוק יד

⁹ כשאמר לרב אלישיב זצ"ל את הביטוי "סרט" הוא כלל לא הבין במה מדובר. גם אני השתמשתי פעם בביטוי "תמונות רצות", אולם כיום אתם לא תבינו אותי, ולכן כיום איני נמנע ואני אומר את המילה המפורשת "סרט" ואת המילה המפורשת "סידרה". **** אני לא בטוח האם הערה זו חיונית. אני לא בטוח שאפילו

נבנצל, שהוא אחד מגדולי המתמידים בדורנו, השיב לו: חס ושלום! זהו איסור גמור! ולו רק מצד החיסרון ש'בין אדם לחברו' שבכך.

“התרחק מן הכיעור”

שאלה זו נוגעת לשתי בעיות. בעיות אלו מוכרות לכל וברצוני להאיר את הדברים וגם לתת גבולות.

הבעיה האחת היא שבאינטרנט קיימים תכנים שמשחיתים, הורסים משפחות והורסים את הנפש. עם מכשול זה אין דרך להתמודד אלא בדרך אחת – כפי שבאוכל קיימות עצמות ולכלוכים אותם יש להפריד או לנקות, מפני שאינם ראויים למאכל אדם, כך לא נכון וגם אסור להחזיק מכשיר אינטרנטי ללא מסנן. במכשיר ללא סינון קיימת פסולת שאינה רק בחזקת 'יכולה להשחית', אלא משחיתה בפועל, ואין איש היכול להינצל מכך. לפיכך אסור באיסור תורה להחזיק מכשיר ללא נטספרק או מערכת סינון אחרת. לכן על כל בעל מכשיר שאינו מסונן להניחו בצד ולא להשתמש בו עד שתתקן בו מערכת סינון. זוהי הלכה ברורה¹². כפי שחובה להניח תפילין גם זו היא חובה שיש לקיימה למרות הקושי שבדבר.

“ולא עבדים לעבדים”

לבעיה השנייה קיימת פחות מודעות, והיא 'תרבות' האנטי-תרבות הקיימת ברשת, ובפרט הסרטים והסדרות. זוהי פסבדו-תרבות שכל מהותה נוגדת את עניינה של ה'ישיבה'. זוהי צריכה פסולה של האינטרנט. גם אם בתכנים שאינם פסולים וייתכן להיות שהיה להם מקום, אבל מכל מקום זהו שימוש לא נכון באינטרנט. ייעודו של האינטרנט אינו להיות כלי על מנת ל'העביר את הזמן' ול'שרוף' את החיים. הצרה היותר איומה היא כאשר האינטרנט מנהל לאדם את החיים, כאשר הצפייה מנהלת לאדם את חייו במקום שהוא עצמו ינהל את אורח חייו ואת שעות השינה והיקיצה שלו. עיקרו

אתנסח בצורה חריפה ביותר: אדם עלול ללמוד תורה אך להיות חילוני בהנהגותיו. אדם עלול להיות דתי וחילוני גם יחד. מה פירוש המילה “חילוני”? התרגום¹⁰ מתרגם את המילה “זר” כ“חילוני”, היינו חיצוני.

האינטרנט הוא כלי אדיר, אבל הוא מאפשר לאחוז בגן עדן ובגהנום בחדא מחתא. בהעברת אצבע ניתן לעבור בין גן-העדן ובין הגהנום. זהו דבר שלא היה בעבר. פעם לא הייתה קיימת האפשרות הזו, ולכל הפחות היא הייתה קשה הרבה יותר. בעבר אם אדם רצה לראות סרט היה עליו ללכת ולרכוש כרטיס ולחכות בתור בזמן ההקרנה כהנה וכהנה. אולם, כיום לפחות באופן תיאורטי, וכולי תקווה שהדבר לא מתרחש באופן מעשי, אדם יכול להיות בגופו בבית הכנסת או בבית המדרש, שעניינם הוא להוות מקום שמגדלים בו תורה ומקום שמגדלים בו תפילה¹¹, שמטרתם להיות מקום האדם מתקשר עם הקב"ה ומתייחד עימו, ובמקום זאת הוא צופה בענייני עסקיו, וחלילה אף בדברים לא טובים. נורא ואיום! ניתן ללמד עליו זכות שגם כאשר הוא יושב עם אשתו הוא מסתכל בפלאפון, מפני שהוא אינו מבין את משמעותה של מערכת יחסים בין איש לאשתו.

הרגלים אלו כל כך מושרשים בנו והשלילה שבהם כלל לא מחוורת לנו, עד שייתכן שמישהו ייכנס לשיעור של רב, ואפילו בישיבה, ומתוך הרגל וחוסר שימת לב, ולא חלילה מתוך רוע לב, הוא יסתכל באינטרנט תוך כדי השיעור. זוהי דרך ההתנהלות כיום. הוא מתנהג כך גם כאשר הוא משוחח עם אביו או עם אשתו ופוגע בכבודם, אך מכאן ועד לפגוע בתורה ותלמיד חכם הדרך ארוכה. כאשר אחד מבניי למד בישיבה תיכונית הוא שאל את מו"ר הרב אביגדר נבנצל שליט"א האם מותר לו ללמוד גמרא במהלך שיעור מתמטיקה. הרב

מספיק מובנת הרתיעה מלהגות את השם המפורש באותיותיו. (אולי אפשר להוסיף: על אף רתיעה/סלידת מתוצרים אלו. – ואולי חריף מדי).

¹⁰ ויקרא, פרק כב; במדבר, פרק יז, פסוק ה; דברים פרק כה, פסוק ה, ועוד

¹¹ עיין מגילה, דף כז, עמוד א

¹² עיין מעשה רשת (מאת הרב ניר אביב, בוגר הישיבה) עמודים 52-97; קונטרס האינטרנט בהלכה סימן א; מאמרו של הרב מאיר בראלי בתחומין לא.

אולם כעת, לאור התמשכות המצב, עלינו לחזור למתכונת הרגילה. אחד מראשי הישיבות אמר לי אתמול שיש להסתגל למחשבה שמצב זה עלול להימשך עוד זמן ארוך, ואפילו שנים. לכן אין לנו ברירה אלא לחזור לחיות חיים של ישיבה כהרגלנו. לפיכך נשוב ונאמר שמוטב שלא להכניס כלל מכשיר סלולארי לבית המדרש, ובודאי שלא לשוחח בו.

בכל שטח הישיבה, ובכלל זה חללי הקפסולות הפנימייה והחדרים, אין לצפות בסרטים ובסדרות. אומר שוב: בישיבת 'הכותל' לא צופים בסרטים וסדרות! זוהי סתירה למהותה של 'ישיבה'. אמנם לא אכנס לשום חדר על מנת לבדוק את יישום כלל זה, אך כבר אמרתי קודם שהאחריות מוטלת על כל אחד מאיתנו כלפי עצמו. הקורונה מביאה אותנו אל עצמנו. בעבר יכולתי להגיד שאם מישוהו אינו מסוגל להתאפק ילבש שחורים וילך למקום אחר ויעשה עבירה¹⁴, ובמונחים שלנו – מי שאינו מסוגל להתאפק שילך לרחבת 'החורבה' ויראה. כך היה ניתן לומר בעבר, אולם כיום לא ניתן לצאת... אני יודע שזה קשה, אולם העיקר הוא שכל אחד יברר לעצמו מהו המקום הרוחני בו הוא בוחר להיות ולחיות ומה מטרתו בכך שהוא בא לישיבה. אם הוא ישאל את עצמו בכנות התשובות תובלנה אותו לכיוון אמיתי.

ברצוני לחתום במספר מילים של הרב זצ"ל ב'אורות הקודש'¹⁵ שזכו ללחן נפלא: "בן אדם, עלה למעלה עלה, כי כח עז לך, יש לך כנפי רוח, כנפי נשרים אבירים" – אתה גדול, אינך קטן כפי שאתה סבור – "אל תכחש בם", האמן בכוחות הגדולים שה' נתן לך, "פן יכחשו לך" – אם לא תאמין בהם אכן תהיה קטן, "דרוש אותם" חפש אותם בתוכך "וימצאו לך מיד". – "הבא ליטהר מסייעים אותו"¹⁶.

הוא להיות כלי שימושי ולא כלי לבלות בו וליצור עימו את התרבות שתלווה חיינו.

לא ניתן להיות דתי וחילוני גם יחד. גם אם קיימים רבים המתנהלים כך זוהי דרך חיים מוטעית, ועל כעין זה אמר אליהו הנביא בהר הכרמל לעם ישראל¹³: "עַד מָתִי אֲתֶם פִּסְחִים עַל שְׁתֵּי הַסְּעָפִים"? אני מתבטא בחריפות כי הפתיחות הקיימת היום מערבבת אותנו. אוסיף דבר שהתחדד לי היום: מה הייתה תגובת של העם לדברי אליהו? "וְלֹא עָנּוּ הָעָם אֹתוֹ דְּבָר". לא היה מענה בפיהם לטענה קשה זו. התשובה על כך מצריכה הוויכוח פנימי.

הצרה היותר איומה היא שלא מבחינים בכך שחיים בסתירה בין שני עולמות. הקורונה הגבירה את השימוש באינטרנט, ויחד עם זאת היא הגדילה את הפער שבין העולמות. בשל העובדה שאנשים מצויים שעות ארוכות לבדם האינטרנט הפך להיות לספק התוכן לחיים חילוניים ולאורח חיים חילוני. ייתכן שישנם כאלה שאינם מבינים אותי, וחלק חושבים שאיני מדבר לעניין, אני בטוח בכך, אך זה שאינו מסכים עם דברי זקוק לבדוק את עצמו היטב בשעת תפילת נעילה או בפורים בו מתגלה האמת הפנימית. יבדוק נא בין חדרי ליבו מי הוא המחליט עבורו כיצד לחיות – האם הוא המנהל של עצמו ושל חייו או שמא יש להם מנהל אחר? אני אינני יודע את התשובות לשאלה זו. התשובות מצויות בליבו של אדם כאשר ישאל את עצמו בכנות ויברר בינו לבין עצמו מהי האמת, מה הוא באמת רוצה? מהי מטרת בואו לישיבה? לא ניתן לאחוז את החבל בשתי הקצוות.

"משמרת למשמרתי"

בסיום דברי ברצוני להגיד את הכללים הנהוגים בישיבה:

אין לדבר בטלפון בבית המדרש, ומוטב שלא להכניסו כלל.

בתחילת השנה לא הערתי על כך מפני שחשבתי שבגלל הקורונה גבר השימוש במכשירים סלולאריים בבית המדרש וכעבור חודש-חודשים הכל יעבור.

¹⁴ על פי מועד קטן, דף יז, עמוד א: "דתניא, רבי אילעאי אומר: אם רואה אדם שיצרו מתגבר עליו - ילך למקום שאין מכירין אותו, וילבש שחורים ויתעטף שחורים, ויעשה מה שלבו חפץ, ואל יחלל שם שמים בפרהסיא".

¹⁵ חלק א, עמוד פד

¹⁶ שבת, דף קד, עמוד א

¹³ מלכים א, פרק יח, פסוק כא

”זה לעמית זה עשה האלקים”

השירה נערכה על ידי אהרן ארזי

